

Załącznik do Uchwały
Nr
Rady Miejskiej Wałbrzycha
z dnia

**Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej
Miasta Wałbrzycha
na lata 2016-2018**

Wałbrzych
listopad 2015 rok

Wstęp

Rodzina ma znaczący wpływ na rozwój każdego człowieka. Powinna ona zaspokajać zarówno podstawowe, jak i wyższe jego potrzeby. Dzięki wspólnym kontaktom z najbliższymi kształtuje się osobowość, system wartości, a także postawy społeczne na podstawie, których buduje się relacje z innymi ludźmi. Dziecko wychowujące się w prawidłowo funkcjonującej rodzinie zazwyczaj potrafi wyrażać swoje uczucia adekwatnie do sytuacji, nawiązywać kontakty w grupie rówieśniczej, nie boi się podejmować różnorodnych wyzwań życiowych. Z drugiej strony wie, iż w przypadku niepowodzeń może liczyć na wsparcie najbliższych. Niestety, w obecnych czasach, gdy rodziców pochłania praca zawodowa zapewniająca środki finansowe na utrzymanie rodziny, dzieci są często pozostawiane same sobie, stają się „dziećmi ulicy”, a nawet popadają w konflikt z prawem.

Mamy do czynienia z dezintegracją rodzin, postępującą niewydolnością wychowawczą rodziców i niewystarczającym poziomem kultury pedagogicznej. Nieprawidłowe relacje w rodzinie nie pozostają bez wpływu na występowanie zaburzeń w rozwoju młodego człowieka, powstawanie defektów osobowości czy niedostosowania społecznego. Niezaprzeczalnym jest fakt, iż rodzina jest najważniejszym środowiskiem rozwoju dziecka, dlatego należy wspierać ją wszystkimi możliwymi sposobami. Poważne zaburzenia w jej funkcjonowaniu skutkują interwencją służb pracujących na rzecz dziecka i rodziny. W związku z powyższym bardzo ważna jest współpraca z rodziną naturalną dziecka, która odbywa się poprzez pomoc pracownika socjalnego, czy też asystenta, a także kuratora sądowego.

Polskie i międzynarodowe ustawodawstwo gwarantuje każdemu dziecku prawo do życia i rozwoju w swojej rodzinie definiowanej, jako podstawowa, mała grupa społeczna składająca się z rodziców, ich dzieci i krewnych. Rodziców łączy więź małżeńska, a rodziców z dziećmi więź rodzicielska. Relacje te stanowią podstawę wychowania rodzinnego i określają obowiązki rodziców i dzieci względem siebie. W rodzinie człowiek przychodzi na świat i w niej poznaje podstawowe funkcje, uczy się współżycia z ludźmi i poznaje najważniejsze wartości. Jeśli dziecko nie może wychowywać się w rodzinie własnej, koniecznością staje się stworzenie zastępczych form, które zagwarantują mu opiekę i wychowanie. Działalność kompensacyjną w stosunku do środowiska zastępczego mającą na celu zapewnienie warunków wychowania, prowadzą różne resorty, instytucje i organizacje społeczne. Pomimo nakładu pracy ze strony specjalistów często nie udaje się stworzyć warunków umożliwiających pozostanie dziecka w rodzinie naturalnej. Jeżeli rezultaty pracy nie przynoszą oczekiwanych efektów w postaci poprawy funkcjonowania rodziny, niejednokrotnie decyzję o dalszych jej losach podejmuje Sąd Rodzinny. Zazwyczaj zostaje wydane postanowienie

Od dnia 1 stycznia 2012 roku obowiązują przepisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku. Zgodnie z art. 180 pkt 1 w/w ustawy do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych. Systemem pieczy zastępczej, jak wynika z obowiązującego obecnie stanu prawnego, nazywamy zespół osób, instytucji i działań, które mają na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieci w przypadku braku możliwości zaangażowania się rodziców. Jednostkami organizacyjnymi wspierania rodziny i systemu pieczy są samorządy terytorialne wykonujące zadania w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, placówki wsparcia dziennego, organizatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, placówki opiekuńczo-wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo-

terapeutyczne, interwencyjne ośrodki preadopcyjne, ośrodki adopcyjne oraz podmioty, którym zlecono realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wałbrzychu - organizator rodzinnej pieczy zastępczej realizując zadania nałożone przepisami prawa podjął działania zmierzające do opracowania i realizacji Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Miasta Wałbrzycha na lata 2016 – 2018. Dokument ten posłuży usystematyzowaniu działań oraz ustaleniu priorytetów na rzecz rozwoju pieczy zastępczej w Wałbrzychu. Zakłada się, że pozwoli on na dalsze usprawnienie realizacji zadań nałożonych nowymi przepisami oraz umożliwi pozyskanie środków pozabudżetowych.

Niniejszy Program ma na celu określenie kierunków rozwoju działań instytucji i organizacji na terenie miasta Wałbrzycha mających na celu pomoc dziecku i rodzinie uwzględniających zaobserwowane do tej pory tendencje. W mieście niezbędne jest rozszerzenie systemu rodzinnej pieczy zastępczej, ze szczególnym uwzględnieniem profesjonalnych form tj.: zawodowych rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka oraz placówek rodzinnych. Działania te mają umożliwić osieroconemu z różnych przyczyn dziecku zrekonstruowanie utraconego środowiska rodzinnego.

Punktem wyjścia do określenia zadań Programu Wspierania Rodziny jest analiza sytuacji społecznej Wałbrzycha zawarta w Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Wałbrzycha na lata 2016 – 2020.

1. Odbiorcy programu

- dzieci przebywające w pieczy zastępczej,
- rodziny zastępcze,
- rodzice biologiczni dzieci przebywających w pieczy zastępczej,
- usamodzielnieni wychowankowie pieczy zastępczej,
- kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej i rodziny zastępczej niezawodowej,
- rodziny pomocowe sprawujące czasową opiekę na dzieckiem pozbawionym opieki rodziców.

2. Kierunki działań

- Wzrost liczby rodzinnych form pieczy tzn. rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka,
- Utworzenie placówek opiekuńczo wychowawczych spełniających ustawowe wymogi
- podnoszenie jakości usług świadczonych przez rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo wychowawcze,
- integrowanie środowiska pieczy zastępczej,
- skracanie okresu pobytu dzieci w pieczy.

Dla realizacji wyżej wymienionych celów zakłada się następujące kierunki działań:

3. Cele programu

Cel główny:

Wysoka jakość pieczy zastępczej w Wałbrzychu, ze szczególnym nastawieniem na tworzenie form rodzinnych.

Dziecku, któremu rodzina naturalna nie może zapewnić bezpośredniej opieki i wychowania należy zorganizować opiekę zastępczą. Szansą wzrastania dziecka w warunkach zbliżonych do naturalnych są rodziny zastępcze. Obecne rozwiązania ustawowe kładą nacisk na rozwijanie rodzinnych zastępczych form opieki oraz kompleksową pracę z rodziną biologiczną na rzecz powrotu dziecka do domu. Pozyskanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz wspieranie tych rodzin zastępczych, które już funkcjonują przyczyni się do wzmocnienia obecnego systemu opieki w Wałbrzychu. Ponadto istnieje konieczność by w zintegrowanym systemie opieki nad dzieckiem i rodziną uwzględnić działania mające na celu przygotowanie wychowanków do samodzielnego życia po opuszczeniu placówki opiekuńczo - wychowawczej i rodziny zastępczej. W czasie pobytu w pieczy zastępczej, wychowanek powinien nabyć odpowiednie umiejętności i wiedzę niezbędną do wejścia w dorosłe życie i samodzielnego funkcjonowania. Przygotowanie wychowanków do samodzielnego, dorosłego życia powinno w przyszłości zapobiec ich społecznemu wykluczeniu. Ważną kwestią jest również pomoc osobom usamodzielnianym opuszczającym różne formy pieczy zastępczej, poprzez umożliwienie zakwaterowania w mieszkaniu chronionym, do czasu pozyskania własnego lokalu mieszkalnego, jak również pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, kierowanie do PUP, umożliwienie odbycia staży zawodowych, uczestnictwo w kursach podnoszących kwalifikacje.

Celami szczegółowymi programu są:

- rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej.
- wspieranie rodzin sprawujących różne formy rodzinnej pieczy zastępczej w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych.
- utrzymanie poziomu usług w zakresie instytucjonalnej pieczy zastępczej,
- zapewnienie właściwego standardu i odpowiedniej liczby miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych,
- wsparcie procesu usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.
- zwiększenie szans na powrót dziecka z pieczy zastępczej do rodziny naturalnej.

Cele szczegółowe i kierunki działań	Adresaci	Termin	Wskaźnik
1. Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej			
1.1.Promowanie idei rodzicielstwa zastępczego poprzez: <ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie kampanii społecznych na temat rodzicielstwa zastępczego w mediach, • organizowanie festynu z okazji Dnia Rodzicielstwa Zastępczego 30 maja, • spotkania z instytucjami i organizacjami pozarządowymi na rzecz rozwoju rodzicielstwa zastępczego 	MOPS, instytucje organizacje pozarządowe	Na bieżąco	liczba prowadzonych kampanii, liczba audycji, liczba programów, liczba billboardów, liczba plakatów, liczba rozdanych ulotek, liczba instytucji i organizacji pozarządowych współpracujących, liczba spotkań z przedstawicielami

			organizacji
<p>1.2. Pozyskiwanie kandydatów na rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> • akcje prowadzone wśród rodziców w trakcie „wywiadówek” w szkołach, przedszkolach, • akcja wśród studentów uczelni wyższych na terenie Wałbrzycha, • akcję ulotkowa „Rodzina zastępcza to zawód” 		Na bieżąco	liczba spotkań, liczba ulotek, liczba pozyskanych kandydatów
1.3. Szkolenie kandydatów na rodziny zastępcze poprzez kadre trenerską MOPS.	MOPS	Na bieżąco	liczba przeszkolonych kandydatów
<p>1.4. Stwarzanie warunków do powstawania rodzin zastępczych poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tworzenie i użyczenie przystosowanych mieszkań, • zapewnianie właściwych warunków bytowych tzn. wyposażanie i przystosowanie mieszkań. 	MOPS	Na bieżąco	liczba mieszkań, liczba nowych mieszkań, liczba mieszkań dostosowanych
2. Wspieranie rodzin sprawujących rodzinną pieczę zastępczą, w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych			
2.1. Organizowanie specjalistycznych szkoleń mających na celu podnoszenie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych istniejących rodzin zastępczych.	MOPS	Według harmonogramu szkoleń	liczba szkoleń, liczba uczestników
2.2. Organizowanie grup wsparcia dla dzieci i młodzieży z rodzin zastępczych, prowadzenie zajęć warsztatowych o charakterze edukacyjnym, profilaktycznym i terapeutycznym.	MOPS	Na bieżąco	liczba osób, liczba w nich uczestnicząca
<p>2.3. Udzielanie wsparcia rodzinom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą poprzez pomoc:</p> <ul style="list-style-type: none"> - psychologiczną, - pedagogiczną - prawną a w szczególności w zakresie prawa rodzinnego. 	MOPS	Na bieżąco	liczba osób, liczba porad
2.4. Prowadzenie poradnictwa mającego na celu przeciwdziałania zjawisku wypalenia zawodowego.	MOPS	Na bieżąco	liczba osób korzystająca z poradnictwa, liczba udzielonych porad
2.5. Tworzenie grup wsparcia dla rodzin zastępczych w celu integracji środowiska.	MOPS	Na bieżąco	liczba osób uczestniczących
2.6. Wypłacanie świadczeń przysługujących rodzinom zastępczym.	MOPS	Zgodnie z wydanymi decyzjami	liczba wydanych decyzji

2.7. Wspieranie rodzin przez koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej lub pracowników socjalnych.	MOPS	Na bieżąco	liczba rodzin objętych wsparciem
3. Standaryzacja opieki w placówkach opiekuńczo-wychowawczych zgodnie z przepisami prawa.			
3.1. Zapewnienie właściwej opieki i wychowania dzieciom pozbawionym rodziny biologicznej.	placówki opiekuńczo - wychowawcze MOPS organizacje pozarządowe	Na bieżąco	liczba placówek, liczba dzieci w pieczy, liczba instytucji i organizacji pozarządowych współpracujących
3.2. Opracowania planu pomocy dziecku w celu: - powrotu dziecka do rodziny biologicznej - umieszczenia w rodzinnej pieczy zastępczej - skierowania do adopcji - przygotowania do usamodzielnienia	placówki opiekuńczo-wychowawcze asystenci rodzinni pracownicy socjalni MOPS,	Na bieżąco	liczba wychowanków, którzy powrócili do rodziny biologicznej, liczba wychowanków umieszczonych w pieczy rodzinnej, liczba dzieci skierowanych do adopcji, liczba opracowanych indywidualnych programów usamodzielnienia
3.3. Utworzenie kolejnych spełniających standardy placówek opiekuńczo-wychowawczych (14 osobowych) poprzez: • przekształcenie istniejącego obiektu Domu Małego Dziecka przy ul. Asnyka 13 na potrzeby dwóch placówek zgodnie z obowiązującymi przepisami, • adaptacja obiektów po komisariatach Policji pod potrzeby dwóch placówek., • utworzenie 5 nowych placówek w wynajmowanych lub własnych obiektach.	Urząd Miejski. MOPS, Centrum Placówek op. - wych. organizacje pozarządowe	Do 31 sierpnia 2016 roku	liczba wystandaryzowanych placówek, liczba placówek prowadzonych przez organizacje pozarządowe
4. Wspieranie procesu usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.			
4.1. Tworzenie warunków do zamieszkania w mieszkaniach chronionych usamodzielnionym wychowankom pieczy zastępczej, nie mających możliwości powrotu do domu rodzinnego.	MOPS Urząd Miasta	Na bieżąco	liczba usamodzielnionych wychowanków umieszczonych w mieszkaniach chronionych
4.3. Udzielanie wychowankom specjalistycznego poradnictwa: - psychologicznego, - pedagogicznego	MOPS	Na bieżąco	liczba osób, którym udzielono wsparcia

4.4. Udzielanie wsparcia rzeczowego i finansowego osobom usamodzielnianym, opuszczającym pieczę zastępczą zgodnie z obowiązującymi przepisami.	MOPS	Na bieżąco	liczba osób, którym udzielono wsparcia
6. Zwiększenie szans na powrót dziecka z pieczy zastępczej do rodziny naturalnej			
<p>a. Wspieranie rodzin biologicznych dzieci umieszczonych w pieczy przez pracowników socjalnych lub asystentów rodziny w celu wyjścia z problemów będących powodem zabrania dzieci.</p> <p>b. Udzielanie specjalistycznego wsparcia rodzinie biologicznej w:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wychodzeniu z uzależnień, - przeciwdziałaniu przemocy, - rozwijaniu umiejętności opiekuńczo wychowawczych - podniesienie świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny 	<p>MOPS</p> <p>pracownicy socjalni</p> <p>asystenci rodziny</p> <p>psycholog</p> <p>pedagog</p> <p>terapeuta</p>	Na bieżąco	<p>liczba rodzin objętych wsparciem,</p> <p>liczba porad</p>
<p>c. Stała współpraca z sądami rodzinnymi, umożliwienie i pomoc w ustalaniu kontaktu dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej z rodzicami biologicznymi.</p>	MOPS	Na bieżąco	<p>liczba spotkań,</p> <p>liczba pism, wniosków, opinii</p>

4. Limit rodzin zastępczych zawodowych w latach 2016 – 2018

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadza obowiązek planowania i określania limitu rodzin zastępczych w danym roku kalendarzowym. Na podstawie analizy danych dotyczących funkcjonowania pieczy zastępczej oraz realnych możliwościach finansowych gminy Wałbrzych, ustala się limit rodzin zastępczych w latach 2015 – 2017 wg poniższego wykazu.

Rok	Planowany max limit rodzin zastępczych zawodowych w latach 2016 - 2018
2016	19
2017	22
2018	25

5. Źródła finansowania programu

Finansowanie programu odbywać się będzie, w zależności od możliwości i potrzeb, przy udziale środków pochodzących z:

- budżetu Miasta Wałbrzycha,

- budżetu państwa;
- innych źródeł, (środków unijnych).

Środki finansowe na realizację poszczególnych działań będą uwzględniane cyklicznie w rocznych planach finansowych.

6. Monitoring i ewaluacja Programu

Koordynatorem programu jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wałbrzychu. Monitoring programu odbywać się będzie na podstawie sporządzanej sprawozdawczości z wykonania zadań oraz analizy zbieranych informacji na temat realizacji kierunków działań ujętych w programie. Informacje te będą przedkładane w corocznym sprawozdaniu. Program ma charakter otwartego dokumentu i będzie podlegał ewaluacji w zależności od istniejących potrzeb.

7. Realizatorzy i partnerzy Programu

Założenia Programu Wspierania Rodziny w ramach swoich kompetencji winny realizować samorządowe jednostki organizacyjne, organizacje pozarządowe i inne podmioty, w szczególności realizujące zadania na zlecenie miasta Wałbrzycha oraz osoby specjalizujące się bądź mające kontakt z dzieckiem i rodziną. Przy realizacji Programu współpracować winny:

1) podmioty publiczne:

- Urząd Miasta Wałbrzycha;
- Biuro Kultury, Sportu, Turystyki i Spraw Społecznych
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wałbrzychu:
- Sąd Rejonowy w Wałbrzychu
- przedszkola publiczne,
- placówki oświatowe,
- Straż Miejska;
- Komenda Miejska Policji,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna,
- Zakłady opieki zdrowotnej,

2) podmioty niepubliczne:

- przedszkola i szkoły niepubliczne,
- organizacje pozarządowe działające w zakresie profilaktyki i ochrony zdrowia, pomocy społecznej, edukacji,
- kościoły i związki wyznaniowe,

W realizacji swoich zadań w/w podmioty powinny kierować się dobrem rodziny, a jej wspieranie traktować, jako priorytet, także wówczas, gdy nie stanowi ono ich podstawowej misji.

Podsumowanie

Bezradność przejawiająca się trudnościami we własnym wypełnianiu ról społecznych przez poszczególnych członków rodziny często jest przyczyną złego funkcjonowania rodziny

a w konsekwencji problemami w pełnieniu ról rodzicielskich i problemami wychowawczymi. Dlatego wzrosła liczba dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej. W swoich działaniach gmina powinna rozwijać formy rodzinnej pieczy zastępczej w tym rodzinnych domów dziecka, jako alternatywy dla pieczy instytucjonalnej.

Powyższy program zakłada, że jego realizacja w kilkuletniej perspektywie umożliwi ograniczenie umieszczeń dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na rzecz rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, co w konsekwencji doprowadzi do minimalizacji występowania zjawiska sieroctwa społecznego.